



concerto
BUDAPEST



HOMMAGE À SOSZTAKOVICS

Ivanova / Sebestyén / Keller

2025. április 11.

péntek 19.30

Zeneakadémia

SOSZTAKOVICS:

2. (F-dúr) zongoraverseny, op. 102

1. Allegro / 2. Moderato / 3. Presto / 4. Largo / 5. Allegretto

MUSZORGSZKIJ:

A halál dalai és táncai (Kerekes István átírata)

1. Trepak / 2. Szerenád / 3. Bölcsődal / 4. A hadvezér

- szünet -

SOSZTAKOVICS:

1. jazzszvit

1. Waltz / 2. Polka / 3. Foxtrot (Blues)

SOSZTAKOVICS:

9. (Esz-dúr) szimfónia, op. 70

1. Allegro / 2. Moderato / 3. Presto / 4. Largo / 5. Allegretto

Dina Ivanova zongora

Sebestyén Miklós basszus

Vezényel: **Keller András**

Házigazda: **Batta András**



CONCERTO BUDAPEST SZIMFONIKUS ZENEKAR

Zene szenvedéllyel

A Concerto Budapest szimfonikus zenekar Magyarország egyik vezető nagyzenekara. Egyéni hangzásával, nagy ívű műsorszerkesztésével különleges és meghatározó szereplője a magyar és nemzetközi zenei életnek. Széles repertoárja a jól ismert klasszikusoktól napjaink kortárs darabjaiig terjed. Progresszív karaktere elementáris erővel nyilvánul meg zenészei játékában, előadásukat a zene szenvedélyes szeretetével teszik feledhetetlenné a közönség számára is.

A zenekar egyike Magyarország legrégebbi együtteseinek, a több mint százéves múltat magáénak tudható Concerto Budapest elődje 1907-ben alakult meg. Zeneigazgatója és vezető karmestere a 2007-es centenárium óta Keller András világhírű hegedűművész-professzor, a Keller Quartet alapítója.

A Concerto Budapest Keller András személyében és vezetésével a magyar kamarazenélés legnemesebb tradícióit viszi tovább, melyeket Bartók Bélától és Weiner Leótól Végh Sándoron és Rados Ferencen át Kurtág Györgyig ívelő folytonosság és zenei szellemiség fémjelez.

A zenekar állandó vendégei olyan elismert magyar zenészek, mint Takács-Nagy Gábor, Ránki Dezső, Várjon Dénes, Kelemen Barnabás, Baráti Kristóf, Fenyő László, Szűcs Máté, Berecz Mihály és Perényi Miklós, visszatérő nemzetközi vendégművészei közé tartozik Gidon Kremer, Heinz Holliger, Isabelle Faust, Khatia Buniatishvili, Lucás Debargue, Mihail Pletnyov és Jevgenyij Koroljov.

A Concerto Budapest tiszteletbeli elnöke Kurtág György, a kortárs zene élő legendája.



Dmitrij Dmitrijevicz SOSZTAKOVICS

2. (F-dúr) zongoraverseny, op. 102

- 1. A zongoraversenyt Sosztakovics tizenkilenc éves fia, Maxim szólójával mutatták be 1957. május 10-én.**
- 2. A műfaj hagyományainak megfelelően a mű három tételből áll: a könnyed nyitótételt álmodozó lassú és fiatalos lendületű finálé követi.**
- 3. A zenéből kevésbé a szerzőtől megszokott irónia és szarkazmus, sokkal inkább könnyedség és játékoság sugárzik.**

1953-ban meghalt Sztálin. Ezzel pedig sokakkal egyetemben a szovjet művészek is fellélegezhettek. Az addig erős kontroll alatt tartott művészet szabadabbá vált. A rendszerrel gyakran hadakozó, a hatalom bajszát a maga rejtett, iróniában gazdag módján nemegyszer megcibáló Sosztakovics groteszk, szarkasztikus stílusa is parkolópályára kerülhetett, és teret engedhetett az oldottabb, békésebb időkkel harmóniában álló zenei hangvételnek. Ebben a hangulatban született a 2. zongoraverseny, amelyet a szerző a fia számára komponált konzervatóriumi tanulmányainak befejezése alkalmából. A jelenleg karmesterként ismert Maxim Sosztakovics éppen a tizenkilencedik születésnapján mutatta be a művet moszkvai diplomakonzertjén. A sokáig közönségkedvenc darab fináléjába a szerző Charles-Louis Hanon akkoriban jól ismert ujjgyakorlatait is belecsempészte, mondván, csak így tudja rávenni fiát a gyakorlásra... A mű nyitótétele könnyed és élénk fagotthagokkal indul, amit rövidesen a szőlista követ a tétel során sokszor és sokféleképpen előbukkanó egyik főtémával. Induló, hangnemi és hangerőbeli kontrasztok, légység és virtuozitás, kadencia és fűgaszerű szakaszok kergetik egymást a tétel során. A lassú tételben lepődhet meg leginkább, aki ismeri Sosztakovics zenéjét, hiszen a 20. századi hangzásokból építkező mester itt romantikus szépségű, sőt Mozart és Beethoven lassú tételeiig visszautaló zenét komponált. Jóleső kontraszt itt, a mű közepén. A szünet nélkül berobbanó finálé aztán telis-tele van frappáns ötletekkel, vágózó zenékkal, 7/8-os bolgár ritmusokkal és kifogyhatatlan tematikus anyaggal.



Dina Ivanova

„Gyerekkorom óta hallgatom Sosztakovics szimfóniáit, ő az egyik legkedvesebb zeneszerzőm.

A 2. zongoraverseny játékos, szellemes és életteli, egyszerre lírai és szarkasztikus – egy különleges oldala a szerző életművének.

Budapesten előadni ezt a művet számomra kivételes megtiszteltetés. Hihetetlenül szerencsésnek érzem magam.”

© Allard Willemse



Sebestyén Miklós

„Mozartnál, Verdinél vagy akár a pravoszláv szerzőknél muszáj egygő válni a zenével, ami ilyenformán mindenképpen spiritualitást hordoz. Kétségtelen, hogy a nagy művek megmagyarázhatatlanok és emberfelettiek. **Számomra például Bach, Mozart, Bartók és Muszorgszkij felfoghatatlan zsenik. Csodák, akiket nem lehet, de talán nem is kell magyarázni.**”

© Genia Skorohodskaja

Modesz Petrovics MUSZORGSKIJ:

A halál dalai és táncai (Kerekes István átírata)

- 1. Muszorgszkij 1875 és 1877 között született, énekhangra és zongorára írt dalciklusát többen is meghangszerelték zenekarra, köztük Sosztakovics is. Ma a legfrissebb változat, Kerekes István átírata szólal meg.**
- 2. Arszenyij Golenyiscsev-Kutuzov négy megzenésített versének címe: *Trepak, Szerenáda, Bölcsődal* és *A hadvezér*.**
- 3. A halál mindegyik dalban más karakterben, más műfajban környékezi meg áldozatát.**

Sosztakovics igen ritkán, szinte soha nem nyilvánult meg rajongói attitűddel más zeneszerzőkről. Ezért kell jelentőséget tulajdonítanunk annak, hogy Muszorgszkijról azt írta, tiszteli, *A halál dalai és táncai* című dalciklusról pedig azt, hogy sok éven át a kedvenc műve volt. 1962 nyarán fogott neki, hogy a pályatárs 1870-es évek közepén született négy dalát meghangszerelje. Pontosabban újrahangszerelje, hiszen Muszorgszkij halála után nem sokkal két zenekari változat is készült Glazunov és Rimszkij-Korszakov tollából. Mindezeket a hagyományokat, Muszorgszkij zenei gondolkodását és struktúráját, Glazunovék romantikus szokásait és Sosztakovics bátor hangszerelését, valamint a dalokban rejlő morbiditást és éleket is figyelembe vette Kerekes István, amikor 2008-ban megalkotta a saját hangszerelését. A dalok tele vannak groteszk vonásokkal. A halál témája mindig is foglalkoztatta a művészeket, de a romantika haláltáncokban gazdag világában különösen a figyelem középpontjába került. Golenyiscsev-Kutuzov verseiben a halál minden alkalommal más formában jelenik meg. A *Trepak*ban haláltáncot hallunk. A *diótörőből* is ismert virtuóz orosz néptánc itt egy részeg alakot kísér, aki a hideg téli tájon kővályog. Őt altatóval „támogatja” a halál, és hóból faragott ágyra teszi le, hogy megfagyjon. A *Szerenáda*ban hű szerelmesként bukkan fel, és megoldást ígér a lány minden bajára, szenvedésére. A *Bölcsődal*ban egy beteg gyereket visz magával, s mellette virrasztó édesanyját lágy altatódallal küldi pihenőre. Végül *A hadvezér*ben büszke vezetőként, komor induló kíséretében okozza tömegek halálát.

Dmitrij Dmitrijevics SOSZTAKOVICS

1. jazzszvit

- 1. A szvit 1934-ben született egy leningrádi tánczenekar felkérésére.**
- 2. A mű három táncételből áll: a nyitó keringőt könnyed polka követi, majd a darabot foxtrott zárja.**
- 3. A különleges hangszerelésben helyet kapott több szaxofon, számos ütő- és néhány pengetős hangszer s persze zongora és vonósok.**

A koncerten elhangzó komoly műfajok mellett – mint a zongoraverseny, a dalciklus és a szimfónia – Sosztakovics előszeretettel nyúlt kora könnyűzenei műfajaihoz is. Kiváltképp kedvelte az akkoriban berobbanó film műfaját, és több tucat mozgóképhez szerzett zenét. Vonzódott a zsidó népzenehez, a cigány dallamokhoz és a színházi kísérőzenéhez is. A filmzeneszerzés volt az a terep, ahol igazán kísérletezhetett, hiszen a mozi megengedte, sőt megkívánta az extrém, újszerű, addig ismeretlen hangzások használatát. Egzotikus és elektronikus hangszereket épített be műveibe, beengedte a populáris stílusokat, majd mindezt a tapasztalatot kiválóan használta más darabjaiban is. 1934-es jazzszvitje is őriz valamennyit ezekből a hatásokból. A zenekarban helyet kapott egy hawaii gitár és egy bendzsó, de a szaxofonok szimfonikus zenekari használata sem volt még mindennapos ebben az időben. Ami a címet illeti: a zene inkább mutat cigány és jiddis vonásokat, semmint az amerikai jazz hagyományosnak nevezhető fordulatait, de felfogásában, szabadságában rokonítható a jazz műfajával. A szvit lendületes keringővel indul, amely a trombita fülbemászó dallamával kezdődik. A szaxofon és a hegedű által is megismételt melódiát a harangjáték dominálta vidám közép-rész követi, majd rövid moll kitérő után jókedvűen zárul a tétel. A csiripelő polkában elsőként a xilofon ragadja magához a főszerepet. A rézfúvósok és a bendzsó különleges összjátéka, valamint a szaxofonok megszólalása után a hegedűé az utolsó csipős szó. A fanfárszerűen induló foxtrott bluesos kanyargásokkal, harsona kísérte hawaii gitárral és erőteljes közös játékkal kerekít hangulatos finálét a mű végére.



Keller András

*„A hangnak először bennünk kell megszületnie:
a magasságának, a többi paraméterének, az irányának és a kifejezésének.
A legfontosabb, hogy miért akarom azt a hangot így vagy úgy játszani.
Ha bennem megszületett az, amit szeretnék kifejezni, közölni, az válhat
valósággá: **ami a szívemből, lelkemből jön, a kezemén keresztül
találja meg az útját**, hogy mások is meghallhassák.”*

Dmitrij Dmitrijevics SOSZTAKOVICS

9. (Esz-dúr) szimfónia, op. 70

- 1. A szimfóniát Jevgenyij Mravinszkij vezényletével mutatták be 1945. november 3-án Leningrádban.**
- 2. A műfaj hagyományaival ellentétben a darab öttételes (utolsó három tétel szünet nélkül követi egymást), mégsem hosszabb fél óránál.**
- 3. A mű a Szovjetunió győzelmének zenei ünneplése – a megszokott szosztakovicsi csavarral és iróniával.**

Beethoven után szimfóniát írni nem egy zeneszerzőnek okozott komoly fejtörést. Beethoven után 9. szimfóniát írni – ettől pedig egyenesen rettegtek a komponisták, és a sors iróniája, hogy többen tényleg bevégezték a Kilencedik után, vagy el sem jutottak odáig. Sosztakovics nem tartozott közéjük: tizenöt szimfóniát hagyott az utókorra. De azt ő sem kerülhette el, hogy 8. szimfóniája után a környezete latolgatni kezdje, vajon hogyan múlja majd felül Beethoven Kilencedikjét a szovjetek büszkesége. Annál is inkább kardinális kérdés volt ez, hiszen két monumentális szimfónia, a „leningrádi” hetedik és a „sztálingrádi” nyolcadik után, a hitleri hatalom felett aratott győzelem megünneplésére az eddigieknél is nagyszerűbb és nagyszabásúbb művet vártak a háborús trilógia befejezéséhez. Sosztakovics még hitegette is az embereket, hogy hatalmas szimfónia érkezik énekes szólistákkal és kórossal, így a meglepetés és a botrány minden korábbiánál nagyobbra duzzadt, amikor a leningrádi ősbemutaton meglátták a visszafogott zenekari apparátust, és meghallották a korábbi szimfóniák nyitótételénél is rövidebb művet. Sosztakovics képtelen volt megkomponálni Sztálin apoteózisát, és a beethoveni monumentalitás helyett a haydni letisztultságnak és tréfának engedett teret. „A megkönnyebbülés örömteli sóhaja”, „a filiszterizmus ellen irányuló mű, amely nevetségessé teszi az önelégültséget és a bombasztikusságot” – próbálta magyarázni a rövid és könnyed zenét a premier karmestere. A rövid és hosszú hangból álló „Sztálin-motívum” újra és újra megjelenik a nyitótételben. A következő tétel kifigurázza a gyászt, majd kontrasztként scherzoszerű bohóczene szól. A lassú tétel sok fúvóshangzással és fenyegető oktávokkal húz újabb álarcot, végül a fináléban egy sötét forgószél váratlanul bohókás témába torkollik, és kigúnyolja a lövő tett háborús nagyurakat.



Batta András

*„Sokért nem adnám, ha Dvořáktól,
Sosztakovicstól, pláne Schuberttől,
Bachtól személyesen tudtam volna
átvenni a névjegyüket. Ha ugyan
egyáltalán volt nekik. Utóbbi kettőnek
biztosan nem. Amúgy is: **belénk égtek,
őszélmények sokaságával.**
A zenész játszik. Én beszélek.
Ők: vannak. Örökké.”*

11 APRIL 2025, FRIDAY 19.30 | LISZT ACADEMY, GRAND HALL

HOMMAGE À SHOSTAKOVICH

Ivanova / Sebestyén / Keller

SHOSTAKOVICH: Piano Concerto No. 2 in F major, Op. 102

MUSSORGSKY: Songs and Dances of Death (arrangement by István Kerekes)

SHOSTAKOVICH: Jazz Suite No. 1

SHOSTAKOVICH: Symphony No. 9

Dina Ivanova piano, **Miklós Sebestyén** bass

Concerto Budapest Symphony Orchestra

Conductor: **András Keller**

Host: **András Batta**

András Keller and Concerto Budapest have already done much to ensure the long-neglected Dmitri Shostakovich will finally enjoy his rightful place in the concert halls of Hungary. It goes without saying, then, that on the occasion of the 50th anniversary of the death of the composer, the conductor and his orchestra will devote an entire evening to the Russian great, who, despite a destructive and tyrannical environment, was still capable of perfecting his art and transmitting secret messages to both the public of his era and posterity. Piano Concerto No. 2, written for Shostakovich's son, Maxim, will be performed with a solo from the Ryazan-born Russian pianist Dina Ivanova, who has already earned worldwide acclaim despite her youth. We will then have the chance to marvel at Shostakovich's congenial arrangements as we hear his Cold War version of Mussorgsky's cycle Songs and Dances of Death, featuring a vocal bass solo from Miklós Sebestyén. Representing the lighter part of Shostakovich's career are the waltz, polka and foxtrot movements of the Suite for Jazz Orchestra No. 1, written in 1934. We will conclude with Symphony No. 9, which in 1945 demonstrably – and hugely controversially – paid so little heed to the expectations of official sources for monumental pathos to mark the Soviet victory in World War II.





concerto BUDAPEST



You Tube

 concertobudapest.hu

 [concertobudapest](https://www.facebook.com/concertobudapest)

 [concerto_budapest](https://www.instagram.com/concerto_budapest)



KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM



DEMJÁN SÁNDOR
ALAPÍTVÁNY